Suomen
VANHEMPAINLIITTO

Lausunto
16.10.2018

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE882018 vp)

Suomen Vanhempainliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta. Vanhempainliitto katsoo, että uudistus on tarpeellinen ja pitää lakimuutoksia pääosin kannatettavina. On tärkeää, että laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta saatetaan ajan tasalle siten, että lainsäädäntö vastaa yhteiskunnan muutoksia ja vallitsevaa oikeuskäytäntöä. Lakimuutokset ja niiden toteuttaminen vahvistavat mm. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen täytäntöönpanoa ja vahvistavat lapsen osallisuutta.

Koska lakiesitys on pääosin hyvä, Vanhempainliitto kiinnittää lausunnossaan huomiota lähinnä sen puutteisiin ja asioihin, jotka se toivoo otettavan jatkokäsittelyssä huomioon.

Lapsen suojeleminen väkivallalta

On tärkeää, että lakiesityksen 1§ mainitsee lapsen suojelemisen kaikenlaiselta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, huonolta kohtelulta ja hyväksikäytöltä. Vanhempainliitto kuitenkin katsoo, että laki ei tunnista väkivaltatilanteita riittävällä tavalla. Olisi hyvä, että 1§:n lisättäisiin maininta siitä, että kaikissa tilanteissa (esim. väkivaltatilanteet) huoltajien yhteistoimintaa ei voida edellyttää. Lakiin olisi tarpeellista lisätä myös, että lasta on suojeltava myös hänen toiseen vanhempaansa tai erityisen läheiseen henkilöön kohdistuvalta väkivallalta.

Vuoroasuminen

Vanhempainliitto kannattaa lakiin ehdotettua lisäystä mahdollisuudesta vuoroasumiseen. On tärkeää, että järjestely, jota toteutetaan jo nyt, tehdään näkyväksi myös lain tasolla. Samalla Vanhempainliitto kuitenkin muistuttaa, että perheen asumisratkaisut tulee perustaa aina lapsen yksilöllisiin tarpeisiin ja lähtökohtana tulee olla lapsen näkökulman huomioiminen ensisijaisena ratkaisuperusteena. Lapsen virallisen asuinpaikan määräytyminen on perheille merkityksellinen asia mm. palveluiden ja etuuksien järjestämisen kannalta. Vanhempainliitto vaatii, että voimassa olevaan etuuksia ja palveluita koskevaan lainsäädäntöön ja ohjeistukseen valmistellaan viipymättä muutokset, jotta lapsen vuoroasuminen voidaan huomioida palveluita ja etuuksia määritettäessä. Nykyiset elatusapuohjeet tulee uudistaa siten, että niissä huomioidaan myös vuoroasumisjärjestelyt.

Tapaamisoikeus lapsen ja erityisen läheisen henkilön välillä

Vanhempainliitto pitää tärkeänä, että lapsella on mahdollisuus ylläpitää yhteyttä hänelle läheisiin ihmisiin. Parhaimmillaan tapaamisoikeuden avulla tuetaan lapsen suhteen säilymistä tälle tärkeään henkilöön, jonka luona lapsi ei enää asu. Vanhempainliitto muistuttaa, että kyse on ennen muuta lapsen oikeudesta läheissuhteisiin. Liitto pitää tärkeänä, että niin kiintymyssuhdetta koskevan arvioinnin kuin mahdollisen tapaamisoikeuden vahvistamista koskevan arvioinnin tulee lähteä lapsen edun näkökulmasta. Vanhempainliitto pitää myös tärkeänä, että vahvistettaessa tapaamisoikeutta lapsen ja muun kuin vanhemman välillä viranomainen kuulee henkilökohtaisesti lasta hänen näkemyksensä selvittämiseksi.

Se, että lapselle voidaan määrätä tapaamisoikeus muuhun kuin juridiseen vanhempaansa nähden on erinomainen uudistus, joka huomioi lasten perhesuhteiden monimuotoisuuden. Lakia valmistelleen työryhmän mietinnössä ehdotettiin, että tällainen tapaamisoikeus voidaan sopia vanhempien ja tämän erityisen läheisen henkilön kesken, ja sopimus voidaan vahvistaa sosiaalilautakunnassa. Hallituksen esityksestä tämä sopimisen mahdollisuus on kuitenkin jätetty pois ja tapaamisoikeus erityisen läheiselle henkilölle voidaan sitovasti määrätä vain tuomioistuimen päätöksellä.

Juridisten vanhempien kesken tapaamisista sovittaessa on katsottu lapsen edun mukaiseksi, että sopimus voidaan riidattomissa tilanteissa vahvistaa sosiaalilautakunnan päätöksellä. On erikoista, että lapsen sosiaalisen, tosiasiallisen vanhemman ollessa kyseessä, tämä ei olisikaan lapsen edun mukaista, vaan asia pitää viedä käräjäoikeuteen päätettäväksi. Tämä linjaus asettaa perheet eriarvoiseen asemaan tilanteessa, jossa lapsi vuoroasuu. Vuoroasumisesta voi hallituksen esityksen mukaan jatkossa tehdä kirjauksen Väestörekisteriin. Jos lapsi vuoroasuu juridisen vanhempansa ja erityisen läheisen henkilön eli tosiasiallisen vanhempansa luona, perhe joutuu maksamaan oikeuden päätöksestä 200 euroa / lapsi ja odottaa ruuhkautuneiden oikeusistuinten päätöksiä saadakseen tapaamissopimuksen virallistettua ja voidakseen tehdä väestörekisteriin kirjauksen, kun juridiset vanhemmat voivat sopia asian keskenään ja vahvistuttaa sopimuksen sosiaalilautakunnassa nopealla prosessilla ilman heille koituvia erillisiä kustannuksia.

Lapsen osallisuus ja kuuleminen

Vanhempainliitto pitää hyvänä asiana uudistuksen tavoitetta vahvistaa lapsen osallisuutta häntä koskevien asioiden käsittelyssä. Osallisuuden vahvistaminen tukee myös lapsen edun ensisijaisuuden periaatteen toteutumista. Vanhempainliitto muistuttaa, että lapsen kuuleminen edellyttää erityistä osaamista, mikä tulee huomioida lain toimeenpanossa. Lapsen kuulemisen suorittavan henkilön tulee olla lapsen kuulemiseen koulutettu ja perehtynyt.

Lopuksi

Vanhempainliitto haluaa painottaa, että lainsäädäntöuudistuksen lisäksi lapsen edun tosiasiallinen toteutuminen edellyttää viranomaisten osaamisen kasvattamista ja koulutustarpeen tunnustamista. Viranomaisilla on myös oltava riittävät resurssit lainsäädännön toteuttamiseen.

Vanhempainliitto muistuttaa, että perheitä täytyy tukea erotilanteissa, jotta eron jälkeistä vanhemmuutta voidaan toteuttaa lapsen kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Eropalveluiden saatavuus riippuu tällä hetkellä todella paljon perheen asuinpaikkakunnasta ja esimerkiksi kriisipalvelua on saatavilla vain vähän. Toimivat eropalvelut ovat tärkeässä roolissa, kun pyritään ehkäisemään erotilanteiden haitallisia vaikutuksia lapsiin.

Helsingissä 16.10.2018

Suomen Vanhempainliitto ry, Finlands Föräldraförbund rf

Johanna Laisaari
Puheenjohtaja

Ulla Siimes
Toiminnanjohtaja